

מראי מקומות - מועד קטן

יא:

מי שהפך

א. מי שהפך את זיתיו

ע' בריטב"א על הגמ' שהביא מהרמב"ם דכ' הופך אדם את זיתיו, וכ' דשמא הוא מדבר בהפיכה שני, א"נ דבאתרי' דהרמב"ם גם הפיכה הראשונה הוא דבר האבד, והכל לפי המקום ולפי הזמן.

ב. מי שהפך את זיתיו וכו' טוען קורה ראשונה וכו'

דברי ר' יהודה, ר' יוסי אומר זולף וגומר וגף כדרכו ובביאור מח' ר' יהודה ור' יוסי, דייק בהערות להגרי"ש מרש"י דס"ל דר' יהודה ס"ל דכיון דליכא פסידא יתירא אם טוען קורה ראשונה, יכול לעשות רק זה, ולא יותר. ור' יוסי ס"ל דכיון דאיכא עכ"פ קצת פסידא גם אם רק טוען קורה ראשונה, הרי יכול הוא לעשות הכל (ולכא"ו גם ר' יוסי מודה דאינו יכול לעשות משום פסידא קטנה זו מתחלה, ורק משום דהתחיל לעשות משום פסידא יתירא, ממילא יכול גם לעשות משום פסידא קטנה זו).

אולם ע' בחי' הר"ן, דכ' בדר' יהודה "טוען קורה ראשונה, כלומר כדי שיוזב ממנה ולא יפסדו", ובדר' יוסי פי', "ור' יוסי סבה, כיון שהתחיל בהיתר, גומר כל מלאכתו וטוען עליהם כדרך שהוא עושה בחול". ודייק הגרי"ש דמשמע מדברי הר"ן דאם הי' הפסד, גם ר' יהודה מודה דיכול לעשות הכל. ומה דר' יוסי מתיר לעשות הכל אף דלא יהי' הפסד אם טוען קורה ראשונה, דייק הגרי"ש מדברי הר"ן דס"ל לר' יוסי דההיתר של דבר האבד הוי כמו "הותרה", וכיון שמותר לעשות כלום, מותר לעשות הכל, משא"כ ר' יהודה יסבור שהוא בתורה "דחוייה", ולכן יכול לעשות רק מה שצריך להסיר ההפסד.

ג. ואירעו אבל או אונס וכו'

כ' הריטב"א דבעצם הי' סגי לומר ואירעו אונס, ונקט הטעוהו פועלים דלא תימא דההוא אינו אונס, כיון דאי אזל לגבייהו וטפי להו אגרייהו הוו אתו, קמ"ל דאונס הוא. ומה דנקט אבל, כ' הריטב"א שהוא לאשמעינן אגב אורחי' דאבל אסור בעשיית מלאכה, דאי משום טרדת אבדו וצורכי מתו הוא שנמנע, פשיטא דאונס הוא ומאי קמ"ל, אלא ודאי כדאמרן.

ד. פתח באבל וסיים במועד, וכו'

פרש"י, דקתני שאירעו אבל, ולא פירש אם יכול לטעון קורה באבילות אם לא, וכו'. אולם ע' בתוס' רי"ד דפי' באו"א, דבכו'

הגמ' סבר דמיירי באירע אבל סמוך למועד, כי היכא דנקט אונס והטעוהו פועלים, וקאמר התנא דמי שאירע לו אבל או אונס אחר וכו' קודם המועד, ולכן לא הי' יכול לעשות המלאכה קודם המועד, כיון דאבל אסור במלאכה. ואי"ז קושיא לדעתו, אלא ע"ז אמר הגמ' דזאת אומרת דדברים המותרים במועד אסורים בימי אבלו, ולכן לא הי' יכול לעשותו קודם המועד, ואמרי' דמותר במועד. אבל ר' שישא ברי' דר' אידי ס"ל דתרתני מילי קתני, דמי שהתחיל מלאכה ולא הספיק לגמרו, בין באבלו או במועד, יכול לגמרו כיון דדבר האבד הוא.

ה. זאת אומרת, דברים המותרין

במועד אסורים בימי אבלו

הוסיף הרא"ש (ס' א') דרק האבל עצמו אסור לעשות מלאכתו, אבל אחרים מותרים לעשות מלאכתו בשבילו.

ו. אפי' במועד דאיסור מלאכה דאורייתא

פרש"י, דבחוה"מ איסור מלאכה דאורייתא היא, דכתי' את חג המצות וכו'. ומבואר מדברי רש"י דס"ל דאיסור מלאכה בחוה"מ מדאורייתא ממש הוא, וע' בדברינו לעיל בדף ב' עיקרי השיטות בזה.

ז. האריסין והחכירין והקבלנין הרי

אלו יעשו אחרים בשבילן

ע' ברא"ש (ס' ג') שכ' לפרש בדעת רש"י, דכיון דאם אין עושים כלום בקרקע יהי' פסידא להבעלים, לכך יכול האבל לעשות שליח לעשות מלאכתו. וכ' הרא"ש דלא גרסי' בשום ספר דיעשו היינו ע"י אחרים. וגם הק' על מש"כ רש"י דהחוכר יכול לעשות שליח, שהרי אין הפסד להבעלים כלל, שהרי החוכר צריך ליתן סכום קצוב בכל שנה, וא"כ איזה הפסד יש להבעלים. ולכן כ' לפרש כדעת הראב"ד, דהאריסין והחכירין והקבלנין היינו של האבל, דהיינו דהשדה של האבל היא, ואמרי' דאין צריכין למנוע עצמן מלעובדה ולשומרה כיון שבעל השדה אבל הוא. וע"ע שם מש"כ לפרש הסוגיא על דרך זה.

ח. אדם חשוב שאני

ע' בריטב"א שהביא ב' דעות בזה, א', שהוא פרע לשותפו חלקו כדי חכירו משום חומרא, וי"א שלא פרע, דכיון דאדם חשוב הוא, ואיכא לעז, אף חבירו חייב ליבטל משום לעז שלו כי הוי צורבא מרבנן כי הכא.